

Preek Kringenzondag

14 februari 2010

over Matteüs 6: 12: 'Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was.'

We lezen Leviticus 5: 20-26 en Psalm 32

Lieve gemeente,

Bidden om vergeving van schuld. Dat is geen appeltje ... eitje. Wat zeggen we tot Onze Vader, onze Papa met 'Vergeef ons onze schulden?'

In onze tijd wordt veel gesproken over de collectieve schuld: de armoede in de Derde Wereld is niet los te zien van onze consumptiedrift; de klimaatproblematiek heeft te maken met onze CO2-uitstoot. En wat te denken van het uitsterven van planten- en diersoorten, de afvalproblematiek en het niet bestrijden van goed-te-bestrijden ziekten?

Maar als het persoonlijk wordt, aanvaarden we steeds minder onze verantwoordelijkheid. Denk aan verslagen van rechtbanken; het traineren van de rechtsgang. Ook psychiaters stellen vast dat van een duidelijk schuldbesef weinig sprake is: een slechte jeugd, verzachtende omstandigheden, gewoon pech. Maar dat ik er echt wat aan kon doen?

Ik ga nog een stapje dieper. Neil Anderson vertelt in één van zijn boeken over Daisy, een vrouw van in de twintig die van de ene kerk naar de andere zwierf en een paar keer was opgenomen geweest in een inrichting. In een gesprek vroeg deze predikant haar: 'Daisy, is Jezus jouw Heer?' Eerst wilde ze daar geen antwoord op geven, tot ze 'ja' zuchtte. In een vervolggeloesprek bleek dat haar vader, een bekende kinderarts, haar moeder had verlaten en er met een verpleegster vandoor gegaan was. Haar moeder en andere leden van het gezin hadden hun boosheid en teleurstelling eruit gegooid. Maar Daisy, de enige gelovige in het gezin, had het gevoel dat ze een goede, liefdevolle christen moest zijn. Ze hield dus haar mond, maar intussen maakten haar emoties een geestelijk wrak van haar. Inwendig was ze vreselijk boos, maar ze onderdrukte dat systematisch. In haar groeide de berg puin en vuil en dat bood de duivel een kans om zich te nestelen, zoals in een afvalberg allerlei ongedierte gaat zitten.

Toen ze de gevoelens ten aanzien van haar vader niet langer onderdrukte en erkende dat ze problemen had met vergeving, werd de innerlijke ontsteking doorgeprikt, kon de pus eruit en kon de genezing beginnen.

Ik vertel dit verhaal om aan te geven hoe gecompliceerd een leven in elkaar zit, hoe verwarrend het gebed om schuldvergeving kan zijn, hoezeer we de kracht van onze emoties kunnen onderschatten;

Ook om aan te geven dat we nooit ons zullen overgeven aan de houding dat we alleen maar slachtoffer zijn en afwachten tot een ander bij mij komt en zelf maar afwachten in bitterheid en verwarring.

Laten we eerlijk worden voor God en naar God gaan; bidden! hoe weinig het ook is, het is toch in actie komen.

Nu, dat leert de Heer Jezus ons met het bidden: ‘vergeef ons onze schulden, zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was’.

De bedoeling van de preek is in de eerste plaats om een soort vanzelfsprekendheid, een goedkope gemakkelijkerheid, of een sleurmatig bidden om vergeving te doorbreken. Zoals een Franse filosoof achteloos van God zei: ‘Pardonner, c’est son métier’. ‘Vergeven is Gods vak.’ Nu zit hier een kern van waarheid in, maar in relatie met God, dankzij de Heer Jezus krijgt vergeving een enorme kracht, een grote bevrijdende werking in het leven van wie het echt gaat bidden. Dat gun ik jullie allemaal.

Ook willen we op ons laten inwerken hoe belangrijk het komen tot een schuldbelijdenis voor God is. In de NBG staat boven Psalm 32: ‘de zegen van de schuldbelijdenis’. Die zegen gun in iedereen!

In de derde plaats denken we na over de koppeling tussen Gods vergeven van ons en ons vergeven van de ander. Het woordje ‘zoals’ maakt dit gebed spannend.

In de grondtekst begin vers 12 van Matteüs 6 met een voegwoord ‘En’. Zo ook de NBG. Daarmee is dit gebed gekoppeld aan het gebed om dagelijks brood. Ze horen bij elkaar. Immers, zonder een gevulde maag zal een mens niet snel aan geestelijke vragen toekomen. En anderzijds is een gevulde maag, genoeg kleren en verzorging niet voldoende voor een leven van geluk en vrede. Het gebed om schuldvergeving wil ons bij een diepe innerlijke behoefte bevredigen. Het leidt ons naar het meest eigenlijke van ons leven, naar ons ‘zélf’. Want het stelt ons in relatie met God Almachtig of her-stelt deze relatie.

Ik las over de Russische schrijver Andrej Bitov die opgroeide onder een atheïstisch, communistisch regime. Hij vertelt ‘Ik was 27 en zat in Leningrad (het huidige St. Petersburg) in de metro. Plotseling werd ik overvallen door een gevoel van wanhoop dat zó overweldigend was, dat het leven ter plekke leek op te houden en de toekomst geen enkel nut meer scheen te hebben. De gedachte kwam bij me op: *Zonder God heeft het leven geen enkele zin*. Dat werd voor hem het bezig van een zoektocht naar God, die eindigde in het licht van God.

Het woord voor schuld is in het Grieks het woord voor een geldelijke schuld, welke iemand verplicht is af te betalen, ongeacht de vraag hoe die schuld is ontstaan. En die verplichting drukt, het brengt de mens in de problemen op allerlei gebied.

Het valt op dat de bijbel nooit veel bezig is met de vraag naar de oorzaak. Kijk eens naar de gelijkenis van de barmhartige dienstknecht uit Matteüs 18. Hij was zijn heer veel verschuldigd en dat wordt emotioneel getekend in de houding die hij aanneemt. In onze tijd vragen we ons al snel af: hoe kwam dat zo? Bij wie ligt de oorzaak? Dat is niet zo'n geestelijke vraag. Je hoort Jezus die vraag niet vaak stellen. Wel de vraag: wat wil je dat Ik doen zal? Dus: hoe komt het weer goed? Over die vraag geeft de bijbel veel informatie.

- In het 'Onze Vader' krijgen we deze vraag om schuldvergeving aangereikt.
- In de genoemde gelijkenis horen we over een torenhoge schuld die vergeven wordt, kwijtgescholden op de vraag: heb geduld met mij! En dan blijkt de heer geduld te hebben en meer nog genade. God maakt het goed, echt goed.
- Psalm 32 zegt: 'Gelukkig de mens van wie de ontrouw wordt vergeven, van wie de zonden worden bedekt.' Deze Psalm tekent het leven van David in de fase dat hij zweeg naar God; zelf wilde klaarkomen met zijn problemen; het eigenlijk wel mee vond vallen; het verdrong; God niet vertelde hoe hij zich voelde, wat er van binnen gaande was...

En wat gebeurde er nu precies in die tijd met David? Hij verbrak de relatie met God. Hij raakte God kwijt; God verdween uit het zicht; en dat vond hij een tijdje ook wel makkelijk, want met God kwamen er allerlei lastige vragen mee.

En in hem groeide de berg puin en vuil en dat bood de duivel een kans om zich te nestelen; zijn innerlijke kracht verdween, hij werd er depressief van.

David besepte niet de zegen van de vergeving, dat de prop uit je ziel gaat; de weldaad van weer hoop en verwachting hebben miste hij, zonder het zich te beseffen.

Kijk het geheim is: vergeving is niet een bezit waarover wij kunnen beschikken; er zit in ons innerlijke geen knop met het opschrift: 'vergeving'. De zegen ervan, deze weldaad rust niet in onze handen, maar in Gods handen. En het wordt beleefd voor de eerste keer en elke volgende keer op de wijze van het geloof, door het zoeken van verbinding met God, dankzij Jezus door Gods Geest.

Of anders gezegd: God bepaalt de voorwaarden voor de vergeving in ons leven. Als we niet eerlijk willen worden, niet willen leren van fouten om het anders te doen, dan kunnen we 100 keer bidden om vergeving. Maar God zegt in Spreuken 28: 13 'Wie zijn fouten verbergt, zal geen voorspoed kennen, wie ze toegeeft en vermijdt, krijgt vergeving.'

Iemand zei: Geld kan ik op zak hebben en brood in de kast. Maar vergeving van zonden en vrijheid van schuld heb ik alleen in Gods hart. En dat hart van God gaat open door een eerlijk gebed, een voor God openleggen wat er aan de hand is.

Laten we de inhoud van dit gebed uit Matteüs 6 nog wat verbreden met Lucas 11: 4. Daar staat het anders omschreven: 'Vergeef ons onze zonden'. Er is veel voor te zeggen dat onze Heer Jezus het 'Onze Vader' tweemaal aan zijn volgelingen heeft geleerd. Daarbij heeft hij de ene keer het woord 'schulden' gebruikt en de andere

keer het woord 'zonden'. Dat verbreedt dit gebed. Waar schuld een wat passieve betekenis heeft van een ongewild opeenstapelen van problemen, heeft het woord 'zonde' een actievere betekenis. Zonde is je doel missen, een fout maken; je bent jaloers, egoïstisch, hebzuchtig. Je kunt kiezen om het anders te doen, maar je doet het niet.

En dan is de relatie met God zoek. We bidden dan 'vergeef ons onze zonden'. God, het leven zonder U is zó verloren, zó zinloos, zó eenzaam. Wilt U ingrijpen?

En dat dit gebed steeds weer nodig is, laat Leviticus 5 ons zien. Een stuk uit de wet van Mozes, dat voor ons leerzaam is. Het plaatst het gebed om vergeving midden in het dagelijkse leven. Het gaat hier over een Israëliet die iets waardevols heeft gevonden, iets dat iemand verloren had. Op een onderzoeksvraag ontkent hij dat, vers 21: 'Nee, ik heb niets gevonden.' Hij was veel te blij met de onverwachtse meevaller.

Later kreeg hij er spijt van. Hij vertelt het en geeft het voorwerp terug met wat extra's. Maar daarmee is de kous niet af. En dan worden hier ook situaties genoemd van diefstal, afpersing, meeneed of belening.

Door het verdraaien van de waarheid is er iets tussen hem en God in komen staan. God is een God van eerlijkheid, waarheid, rechtschapenheid. We beseffen dat veel te weinig in onze tijd waarin we veel praten, mailen en sms-en. Spreuken 10: 19 zegt: 'in veelheid van woorden ontbreekt de overtreding niet'. Als we onszelf of als een ander ons op een leugen of halve waarheid betrapt, laten we dit ook naar God goed maken. En hoe doet die Israëliet dat?

Hij gaat naar zijn kudde, kiest een gaaf exemplaar als hersteloffer, gaat ermee naar de priester en belijdt zijn zonde. De priester offert de ram, strijkt het bloed aan de horens van het altaar en doet zo verzoening tussen God en deze Israëliet. En, zegt vers 26, hij krijgt vergeving. Zo wilde de Heer God dat er schuldvergeving zou plaatsvinden in het O.T.

Dat offerdier wees naar Jezus Christus, die eens zijn bloed zou laten vloeien als basis voor alle geschonken vergeving in het O.T.

En sinds dat is gebeurd en Jezus ons dit gebed leert te bidden is de vergeving van zonden een geweldige bron van bevrijding, opluchting, psychische hygiëne en geestelijke opruiming.

Dit stuk uit Leviticus laat ons zien hoe belangrijk de psychische hygiëne was voor een Israëliet. Wat had hij er veel voor over om weer de Godsvrede in zijn leven te ervaren. Dat mag ons motiveren om niet te accepteren dat het tussen God en ons niet goed zit. Als er iets tussen God en ons in is gekomen zo gauw mogelijk terug te gaan naar God de Vader: praten met Papa over de schuld. Vóór ik die schuld aan een ander geef, verdoezel of emotioneel inkapsel bidden: Vader, vergeef ons onze schulden, vanwege de Heer Jezus.

En laten we daarbij solidair zijn, niet te snel ons aan iets onttrekken; solidair zijn met onze kinderen, medechristenen, burens en vrienden: vergeef óns. Vergeef ons ook

onze onverzadigbare drang naar bezit en genot, de uitbuiting en de vernietiging van Uw schepping.

Eerlijk naar God gaan: 'we zitten niet goed', 'we hebben spijt, vergeef óns'.

Het is ook een spannend gebed. Dat zit in het tweede deel 'zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was'. Hier wordt een regelrecht verband tussen Gods handelen en ons handelen, tussen Gods vergeven en ons vergeven gelegd. Welk verband? In een voetnoot geeft Jezus in Matteüs 6: 15 antwoord: 'Als je anderen niet vergeeft, zal jullie hemelse Vader jullie je misstappen evenmin vergeven.' Dit is wel uitgelegd als een absolute voorwaarde, dus ons vergeven als voorwaarde voor Gods vergeven. Maar zo wordt het allemaal mensenwerk en dan blijft er van genade niet veel over. Ons vergeven is niet de reden voor Gods vergeven, wel de proef op de som. God vergeeft ons op grond van het offer van Jezus. God handelt uit eigen mededogen, uit genade zo vertelt ons Matteüs 18. Maar als God ons de grote persoonlijke schuld kwijtscheldt, verwacht Hij dat wij dat op onze beurt ook bij collega's, echtgenoot, ouders en vrienden doen. Hieruit blijkt dat Gods genade in ons hart zit, in ons leven werkt. En dat gaat héél ver, en dat moet héél vaak. Petrus moest leren dat er aan de vergeving geen grenzen gesteld zullen worden, wij ook!

En hoe zit dat dan met de Vader van het zoontje dat werd doodgereden door een dronken automobilist? En een incestslachtoffer?

Ik las een verhaal van een zending op Sumatra die een vrouw zou dopen. Ze had zich goed voorbereid, maar er was één probleem, want op dezelfde catechisatie zat een dorpshef die vroeger haar man gedood had. En nu had de zending gevraagd hem eerst de hand te reiken voor ze gedoopt zou worden als teken van verzoening met God en met elkaar. Eerst weigerde ze. 'In mijn hart heb ik alles vergeven', zo zei ze. 'Maar mijn hand leggen in de hand die mijn man vermoord heeft? Nee, dat kan ik niet.' Toch voelde ze dat ze moest. En na veel gebed kwam ze ertoe de man echt te vergeven.

Laten we niet vergeten dat vergeving ons niet terugwerpt op onszelf, maar op God. En ben ik zoveel anders, zoveel beter dan die ander? De bekende psychiater Rümke vroeg eens aan een vriend die de gruwelen in een nazikamp had meegemaakt: wat voor soort mensen waren die beulen in het kamp? Hij zei: echt, Rümke, het waren gewone mensen, net zoals jij en ik.

Laten we toegeven dat van huis uit vergeving niet onze sterkste kant is. Het wordt mogelijk door het contact met Hem die aan het kruis bad: 'Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen!'

Amen

Vragen bij het gesprek over 'bidden om vergeving'

1. Bespreek het verschil tussen schuld (opeenstapeling van tekorten), zonde (doel missen) en schuldgevoel (gevoelens rond persoonlijke en/of maatschappelijke tekorten).
2. Wat doet je het verhaal over Daisy?
3. Het gebed om schuldvergeving wil ons brengen bij onze diepe innerlijke behoeften. Op welke wijze? Werkt dit bij mij ook zo?
4. Wat is het gevaar van vragen: 'hoe kwam iemand in de problemen?' Welke vragen stelde Jezus vooral? Welke les zit daar voor ons in?
5. De weldaad van de vergeving van schuld en zonde beleven we in de relatie met God door Jezus. Wat wil dit zeggen? Pakken we deze waarheid?
6. Bespreek wat Leviticus 5: 20-26 heel concreet voor ons nu betekent.
7. Bespreek het verband tussen Gods vergeven en ons vergeven.
8. Vergeving werpt ons niet terug op onszelf, maar op God. Hoe zie je dat aan het kruis bij het eerste kruiswoord van Jezus? (Lucas 23: 34)